

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni »Doberdoba« v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni »Slovenija« pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zaslužjeni Evropi.

NOV MEDMINISTRSKI UKREP PROTI INFLACIJI

Nadzorstvo nad gibanjem špekulacijskih skladov

**Žito iz skladov gospodarske skupnosti za italijanski trg
Razprava v parlamentu o vladnih odlokih proti druginji**

RIM, 27. — Nova vlada se je resno lotila boja za zaježitev inflacije. Po ukrepih o zamrznitvi cen na drobno in cen proizvodov velike industrije ter včerajšnjem ukrepu o novem postopku izdajanja posojil proizvodnim podjetjem, s katerim naj bi preprečili morebitne spekulacijske operacije, sta danes ministri za zunanjo trgovino in zakladni minister dela pristojnim uradom navodila za strogo nadzorstvo nad gibanjem spekulacijskih skladov, ki lahko motijo redno valutno poslovanje.

Vest je sporočila »Banca d'Italia«, ki je pojasnila, da te predpise vsebuje medministrski odlok. Predpisi proti gibanju spekulacijskih skladov bodo stopili v veljavo v ponedeljek, 30. julija. Medministrski odlok določa stroga pravila za katero koli operacijo italijanskega kapitala v inozemstvu, hkrati pa ne omejuje gibanja skladov, ki so pod neposrednim nadzorstvom državne banke.

Guverner »Banca d'Italia« Carli ter ministri Matarotti in La Malfa so v tej zvezi izjavili, da namerava vlada s temi ukrepi do skrajnosti preprečiti gibanje spekulacijskih skladov in s tem odločno podpreti

potrošniki, temveč tudi vsi prizadeti gospodarski krogi. O tem zakonskem odloku bodo poslanci glasovali prihodnji teden.

Mariotti predsednik poslanske skupine PSI

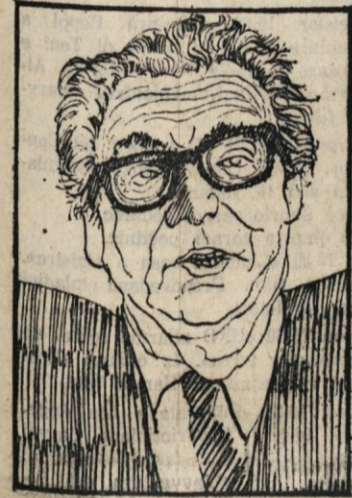
RIM, 27. — Poslanska skupina PSI je na današnjem sestanku izvolila za predsednika bivšega ministra za zdravje Mariotti. Zanj so glasovale vse stranke razen Lombardije, ki se je vzdržala glasovanja. Izvolitev predsednika senatne komisije pa je bila odložena na prihodnji teden, ker so senatorji zaposleni v avli zaradi glasovanja o potrditvi vladnih zakonskih odlokov za zaježitev druginje in inflacije.

Rumor in Zagari sprejela predsednika ustavnega sodišča

RIM, 27. — Predsednik vlade Rumor je sprejel danes na vladnem obisku predsednika ustavnega sodišča Bonifacia. Kmalu nato je predsednik ustanovnega sodišča obiskal ministra za pravosodje Zagaria, s katerim se je zadržal v daljšem pogovoru.

Umrli je Raffaele Mattioli

RIM, 27. — Preteklo noč je umrl znan italijanski ekonomist in kulturni delavec Raffaele Mattioli. Ukvarjal se je predvsem z bančinstvom in je 46 let vodil eno največjih italijanskih bank, »Banca Commerciale Italiana«. Leta 1933 je postal njen pooblaščen upravitelj, leta 1960 pa predsednik. Mattioli je zapustil bančinstvo leta 1971. Poleg tega je bil še član upravnega sveta in podpredsednik nekaterih italijansko - francoskih, italijansko - ameriških in italijansko - švicarskih denarnih zavodov. Bil je tudi predsednik Italijanskega inštituta za zgodovinske študije in Neaplju, ter kulturni svetnik založniške hiše Ric-

Zakladni minister La Malfa

boj proti inflaciji. Medtem so že stekle priprave za nadzorovanje zamrznjenih cen potrošnega blaga. Notranji minister Taviani je sklical za ponedeljek, torek in sredo sestanek prefektov iz vse Italije, katerega se bo udeležil tudi minister za industrijo De Mita. Na sestanku bodo uskladjili delo posameznih prefektov in pokrajinskih odborov za cene za strogo izvajanje vladnih predpisov.

Zveza trgovcev (Concommercio) je danes odločno zavrnila nekatere vesti, da si trgovci na debelo prizadevajo, kako bi obšli predpise o zamrznitvi cen. Concommercio zahteva, da se vsi njeni člani zavzemajo za popoln uspeh vladnih ukrepov za zaježitev inflacije, ki je že močno prizadela tudi trgovska podjetja.

V okviru splošnih prizadevanj za stabilizacijo trga, zlasti pa še za pomiritev javnosti, ki je po dogodkih v Neaplju in v nekaterih drugih italijanskih mestih na Jugu, kjer je začelo primanjkovati krušne moke, precej zaskrbljeno, je ministrstvo za kmetijstvo sporočilo, da je komisija Evropske gospodarske skupnosti, na pobudo ministra Ferrar Aggradija, dala na razpolago državnim ustanovam AIMA dva milijona stotov žita iz zahodnonemških, francoskih in belgijskih intervencijskih skladov. Žito bodo pravočasno prepeljali v Italijo in ga razdelili po posameznih pokrajinah. Poleg tega je gospodarska skupnost, na pobudo italijanskega ministra za kmetijstvo, pooblastila italijansko vlado, da lahko izkoristi in uporabi iz svojih skladov nadaljnjih 600 tisoč stotov pšenice.

Sindikalna federacija CGIL, CI SL in UIL pa je poslala ministru Ferrar Aggradiju sporočilo, v katerem ga poziva, naj poskrbi da bo tudi AIMA strogo spoštovala vladne ukrepe. Sindikati so ugotovili, da je AIMA prodala pekarnam v Reggio Calabria moko za 35 lir na kg dražje kot v Rimu. Sindikati opozarjajo na nevarnost takšne politike, ki lahko privede do nepravilnega povišanja cene kruha. Predsednik vlade Rumor pa bo imel jutri zvečer sestanek s predstavniki CGIL, CISL in UIL. Sestanka se bo udeležil tudi minister za proračun Giolitti, zakladni minister La Malfa, finančni minister Colombo in minister za delo Bertoldi.

Parlament nadaljuje z razpravo in odobritvijo posameznih zakonskih odlokov, ki jih je vlada sprejela v ponedeljek proti druginji in inflaciji. Senatniki so danes odobrili odlok, ki podaljšuje pobiranje obveznih prispevkov za gradnjo delavskih stanovanj (GESCAL). Za zakonski odlok so glasovale skupine vladne večine, proti pa so bili samo misovci. Komunisti in liberalci so se vzdržali glasovanja.

V poslanski zbornici pa se je zaključila razprava o zakonskem odloku o zamrznitvi cen do konca oktobra. V odgovoru na razne povesje je minister za industrijo De Mita poudaril, da bodo ti ukrepi uspešni le pod pogojem, da jih ne bodo podprli samo

cardo Ricciardi. Predsednik republike Leone je poslal svojem pokojnega Mattioliu sožalno brzojavko.

Uradno nadzorstvo cen tudi v Švici

ŽENEVA, 27. — Inflacija in naraščanje druginje povzročata veliko skrb tudi švicarski vladi. V teh dneh so švicarske oblasti sprejele ukrepe za nadzorovanje cen potrošnega blaga. To je prvič, da so v tej državi uveljavili predpise, ki imajo namen dejansko zamrzniti cene. Švicarska vlada ni mogla iti mimo teh predpisov prav zaradi nenehnega povišanja cen, ki ogrožajo ne samo delavske plače, temveč celotno državno gospodarstvo. Na osnovi zveznega zakonskega odloka bodo strogo nadzorovali cene, plače in profite.

Jutri referendum v Grčiji

V Grčiji bo jutri ljudsko glasovanje o odpravi monarhije in uvedbi republike, s katerim skuša polkovniški režim utrditi svoj položaj ter si ustvariti vsaj videz zakonitosti. Nekateri predstavniki zmernih opozicij, ki niso smeli voditi volilne kampanje, so imeli včeraj tiskovno konferenco, na kateri so pozvali Grke, naj glasujejo proti fašističnemu režimu. Na sliki trije udeleženci tiskovne konference: z leve bivši pravosodni minister Mavros, bivši ministrski predsednik Kanellopoulos in bivši minister za industrijo Zigidis. Članek na 8. strani

ČILSKA SKRAJNA DESNICA SKUŠA POVZROČITI DRŽAVLJANSKO VOJNO

Umorjen v fašističnem atentatu v Santiagu vojaški svetovalec predsednika Allendeja

Teroristi pripadajo verjetno fašistični organizaciji »Domovina in svoboda« - Čilska KD privolila v dialog z vlado - Stavka avtoprevoznikov zastruje napetost v Čilu

SANTIAGO DE CHILE, 27. — Čilska skrajna desnica je izvedla nov zločinski poskus, da bi pahnila čile v državljansko vojno. Skupina teroristov, ki pripadajo verjetno fašistični organizaciji »Domovina in svoboda«, je umorila vojaškega pomočnika predsednika Allendeja, mornariškega kapetana Arturo Araya Marina. Do atentata je prišlo samo nekaj ur potem, ko je glavna opozicijska sila v Čilu, krščanska demokracija, sprejela Allendejev poziv k dialogu za rešitev hude politične krize, ki pretresa državo. K zaostrovanju napetosti v državi pa znatno prispeva tudi nova stavka avtoprevoznikov, ki bi ugnela delo nov udarec državnemu gospodarstvu.

Do atentata proti predsednikovega pomočnika je prišlo ponoči ob 1.30 (7.30 po našem času). Skupina kakih desetih teroristov je z ročnimi bombami napadla stanovanje mornariškega častnika, ki se je prebudil in stopil na balkon, da bi videl, kaj se je zgodilo. Takrat pa so začeli streljati nanj z brzostrelkami, tako da je kmalu potem umrl, tik po sprejemu v bolnišnico.

Že večkrat v zadnjih mesecih poskušala sprožiti državljansko vojno in katere voditelji so bili vpleteni tudi v neuspeh poskus oboroženega napada na predsedniško palačo v središču Santiaga. Allende se je takoj po vesti o atentatu podal v bolnišnico, kamor je prišel, ko je bil njegov pomočnik že mrtev.

Atentat je vzbudil v državi veliko zaskrbljenost, predvsem zaradi tega, ker so ga izvedli (kar vendar ni golo naključje) prav v trenutku, ko je kazalo, da bo mogoče najti pot k normalizaciji položaja. Včeraj pozno zvečer je namreč krščanska demokracija uradno sprejela Allendejev poziv k dialogu za preprečitev državljanske vojne. Predsednik čilske KD Patrio Alwyn je napovedal, da bo v ponedeljek odšel v vladno palačo za začetek razgovorov med levičarsko koalicijo in najmočnejšo opozicijsko stranko. Alwyn je tudi dal nekako razumeti, da bi njegova stranka lahko zahtevala prenos vlade, v katero naj bi vstopili tudi demokristjani. Pozval je namreč Allendeja, naj sestavi novo vlado, katere sestava bi dala državi največja jamstva zaradi kvalitativne in moralne ravni njenih članov. Po drugi strani pa je predsednik čilske KD ostro kritiziral vladno gospodarsko politiko in zahteval razorožitev vladnih oboroženih oddelkov. KD namreč obtožuje vlado, da pripravlja nekakšno posebno vojsko, ker pa je sam Allende se predvčerajšnjim odločno demantiral.

Stavka avtoprevoznikov sovpadla torej z zelo zapleteno fazo čilske politične krize ter ima jasen namen povzročiti nove težave Allendejevi vladi. Tokrat pa je Allende sklenil, da se ne bo ponovil položaj, ki je nastal oktobra lani, ko so prevozniki stavkali celih 25 dni ter povzročili ogromno škodo državnemu gospodarstvu. Lastniki prevoznih podjetij so že danes prekinili dobavljanje živil in goriva po vsej državi, vlada pa je odgovorila z omejitvijo prodaje benzin v Santiagu, Valparaisu in drugih mestih. Sam Allende je med tiskovno konferenco napovedal dvajset ukrepov za odpravo posledic stavke. Ukrepe bo pozneje pojasnil minister za prevoze, znano pa je, da je predvidena tudi zaplenba kamionov stavkaajočih prevoznikov. Čilski predsednik je na tiskovni konferenci tudi povedal, da se okrog polovica od 30.000 avtoprevoznikov ni pridružila stavki in da je pripravljena voziti tudi zaplenjene kamione, da bi na ta način zagotovili preskrbo vseh čilskih pokrajin z najbolj potrebnim blagom. Allende je končno obtožil predsednika sindikata lastnikov kamionov Leonu Vilarino, da vzdržuje stike s fašistično organizacijo »Domovina in svoboda« ter da so sindikalne zahteve same pretežve, medtem ko je namen stavke »porušiti temelje vladne koalicije«.

Včeraj so se dokončno zaključila pogajanja med štirimi strankami leve sredine o upravno-političnem programu in o sestavi novega delalnega odbora. Sporazum sta včeraj odobrili deložni vodstvi PSI in PSDI, danes pa polna pa bo o njem razpravljalo deložno vodstvo KD.

Namen a-tentatorjev je jasen: onemogočiti sporazum med vlado in opozicijo in pahniti državo v državljansko vojno. V takem položaju vzbuja zaskrbljenost nova stavka avtoprevoznikov, ki bi ugnela zadnji hud udarec čilskemu gospodarstvu.

Včeraj so se dokončno zaključila pogajanja med štirimi strankami leve sredine o upravno-političnem programu in o sestavi novega delalnega odbora. Sporazum sta včeraj odobrili deložni vodstvi PSI in PSDI, danes pa polna pa bo o njem razpravljalo deložno vodstvo KD.

Tito obišče Dansko

BEOGRAD, 27. — Jugoslavski predsednik Tito bo jeseni uradno obiskal Dansko na povabilo kraljice

BEOGRAJSKA »POLITIKA« O TRSTU DANES IN O POLOŽAJU SLOVENCEV V ITALIJI

Največji jugoslovanski dnevnik je objavil tri daljše članke, ki jih je napisal njegov zunanje-politični urednik Frane Barbieri po večdnem bivanju v Trstu, kjer se je pogovarjal s številnimi vodilnimi politiki, gospodarstveniki in časnikiarji - italijanskimi in slovenskimi

»Politika«, ki spada med največje in tudi najbolj vplivne jugoslovanske dnevnike, je objavila 16., 25. in 26. t.m. tri daljše članke o Trstu in o Slovenceh v Italiji. Napisal jih je Frane Barbieri, zunanje-politični urednik tega največjega beograjskega dnevnika, dolgoletni dopisnik v Rimu, Moskvi in Mehiki, zelo dober poznavalec naših razmer, o katerih je ponovno pisal obširno v jugoslovanskem dnevnem tisku v Italiji pa je zelo cenjen kot sodruden milanskega »Il Giorno«. Frane Barbieri se je v prvi polovici julija mudil več dni v Trstu in Milanu se pogovarjal s številnimi tržaškimi (italijanskimi in slovenskimi) politiki časnikiarji in gospodarstveniki. Rezultate svojih pogovorov je zbral v tri daljše članke pod skupnim naslovom »TRST — MITI IN RESNIČNOST«.

Prvi članek nosi naslov »OB ODPRTI MEJI« in obravnava politični položaj, ki je nastal pri nas po letošnjih deželnih junjskih volitvah. V članku se ugotavlja na šim bralcem že znane stvari z

obrazložitvijo stališč posameznih političnih gibanj s posebnim poudarkom na demokratskih emotevcih, pri čemer navaja članke tudi pisanje njihovega tednika, ki ga označuje kot protitež edinemu tržaškemu italijanskemu dnevniku.

Drugi članek nosi naslov »ODKRITJE VZHODA« z zaključnim podnaslovom »VELIKI NAČRTI V MESTU UPOKOJENCEV«. Članek je v celoti posvečen tržaškemu gospodarstvu in vsebuje med drugim tudi naslednje neizpodbitne ugotovitve:

»Luka, ki je nastala za vzhod, ne more nenadoma postati luka zahoda. To je stvar zemljepisne, ne pa politike.«

»Če je Trst smatral, da je obmejno mesto Evrope, bomo danes vedno bolj, da se nahaja v srcu Evrope. Ideja o Evropi od Atlantika do Urala pravi gotovo ni nastala v Trstu. Toda danes ima v Trstu najbolj goreče zagovornike. Samo s takšno Evropo bi namreč mogel Trst postati važna luka... Takšna spoznanja so se rodila tudi iz vsega, kar se je medtem dogajalo na kontinentu.«

Dalje piše »Politika«, da Trstu ni uspelo privabiti novih prebivalcev in da je mesto celo izgubilo svoje lastne prebivalce. »To je edini kraj Italije, kamor ni prihajala delovna sila z Juga«, piše list in ugotavlja, da se bodisi gospodarstveniki, bodisi sindikalisti smalo zanimajo za to periferično cono ter da šteje mesto 14.000 manj zaposlenih kot jih je bilo leta 1961, vsa dela pa kar 47.000 manj. Dalje:

»Mesto se naglo stara in je po starosti prebivalcev že najstarejše v Italiji. Luka in obala sta polni, toda že zdavnaj nista polni ladij, temveč sta polni upokojev. Več kot ena tretjina Tržančanov je v pokopju. Od 200.000 prebivalcev je 105.000 upokojevcem. Največji del diplomiranih z univerze in drugih šol išče zaposlitev nekje drugje.«

Nato prehaja članek na promet z Jugoslavijo in piše:

»Inflacija v Jugoslaviji je Trst resno ogrozila, da bi se mesto v zadnjem trenutku začelo rešiti s še večjo inflacijo v Italiji. Tržaški trgovci so celo prišlije valorizirati dinar tudi tedaj, ko ta dinar objektivno pada, zato da se ne bi ustavila reka kupcev z ene strani meje. Tako jim je uspelo, da jugoslovanski kupci prinesejo vsak dan v tržaške trgovine 50 milijonov lir poleg tako imenovane maloobmočnega prometa.«

»Tese so se preobrnile: zaledje bi lažje zvelo brez mesta kot pa mesto brez zaledja.«

Zaključni del tega članka posveča Frane Barbieri »vizionarskim načrtom« in piše:

»Cel sloj politikov in strokovnjakov mlajše generacije dela na načrtih, mnogokrat vizionarskih, ki materializirajo mentalne preobrate mesta in dežele. Gledajo se od EGS do SEV.«

»V središču teh načrtov je »enroluka...«. Računa se na možnost sklenitve globalnih aranžmajev s SEV. Načrt predvideva kooperacijo z vsemi severno-jadranskimi pristanišči: Reko, Koprom in Benetkami... Načrt se širi na transverzalne avtoceste skozi Jugoslavijo proti vzhodu in skozi Avstrijo proti severovzhodu.«

»Predvidevajo se krediti za skupne investicije. Obstaja tudi predlog, da se preusmeritev brodarstva iz potniškega in tovarnega starega tipa v kontejnersko brodarstvo izvrši na Jadrano skupno, z integracijo jugoslovanskih in italijanskih družb.«

»Tudi za industrijo se išče mednarodna razsežnost, o prvi vrsti o kapitalnih in delovni sili iz Jugoslavije. Otvira pa je v navedenem položaju delavce (okrog 2.800 jih dela »enro« brez socialnega

varstva in pod neugodnimi pogoji) in v predpisu, da se dobi posebno dovoljenje za tujo investicijo, dovoljenje, ki se je doslej težko dajalo, zlasti če je prišla zahteva iz Jugoslavije (najbrž zaradi »obrambe strateških interesov«).

Začuden je članekarjev zaključek tega opisa tržaškega gospodarstva: »Trst je danes — kot kaže — končno spoznal, da se Evropa ne konča v Trstu — predvsem zato ker v takšni zaprti Evropi Trst ne bi mogel žetiti.«

Tretji in zadnji članek pa posveča »Politika« Slovencev v Italiji. Članek nosi naslov: »V TRETJI KATEGORIJI«.

»V TRETJI KATEGORIJI« — Trst je najbolj zaostal glede vprašanja manjšin. Članek začneja s citiranjem napadov, ki jih je bil slovenski poslanec Albin Škerk deležen pred leti s strani fašističnih poslancev, ko je predložil znani zakonski predlog za globalno zaščito Slovencev v Italiji. Pod podnaslovom »Paradoksi dežele« obrazloži članek svojim bralcem kako smo postali Slovenci v Italiji »skupina s posebnimi interesi« in kako smo šele lani to prenehali biti. Potem ko je članekar še posebej poudaril, da Slovenci v videmski pokrajini niso pravzaprav še niti priznani kot manjšina, piše:

»Paradoksi so preveč očitni, da bi jih v Trstu mogel kdo zanikati. Seveda razen skrajnih desničarjev. Razlike se vrtijo okrog tega — kako priti iz paradoksa ven. V sporu sta tako imenovana »globalna« in »postopna« rešitev.«

Sledi že znana obrazložitev tega vprašanja. No, pred tem pa članekar poudarja, kako je za odpravo naziva »skupnost s posebnimi interesi« premagan šele en dolg ravnjanja z manjšino, ki je na dolgo časa prevladoval v uradni politiki.

»Cimenujejo ga« strateški koncept. Meja je, po logiki tega koncepta strateška bariera, ki jo je treba nenehno utrjevati. Narodna manjšina s te strani barriere predstavlja »tudi element«, neugoden, celo nevaren. Zaradi tega je v vsakem trenutku smuljilo. Kot tak se ne sme obravnavati politično, temveč predvsem administrativno. V dobi fašizma, ko je bil takšen koncept izdelan do potankosti, je zaradi tega manjšina spadala pod posebne službe policije in kontrabespečevalnih organov...»

Članek nadaljuje:

»Ko so se stvari začele izpreminjati tudi na oblastevni ravni, je bilo še vedno težavno popolnoma razbiti »strateški koncept«, da bi se obravnavanje manjšinskega položaja premaknilo na politični teren, kamor to vprašanje v demokraciji drži priložno tudi spada. Po prelomu in odporu so vprašanja manjšine o glavnem zavzela svoj pravi, politični teren. Tedaj zakonskih predlogov je že izdelanih za zaščito pravic slovenske manjšine...» lld.

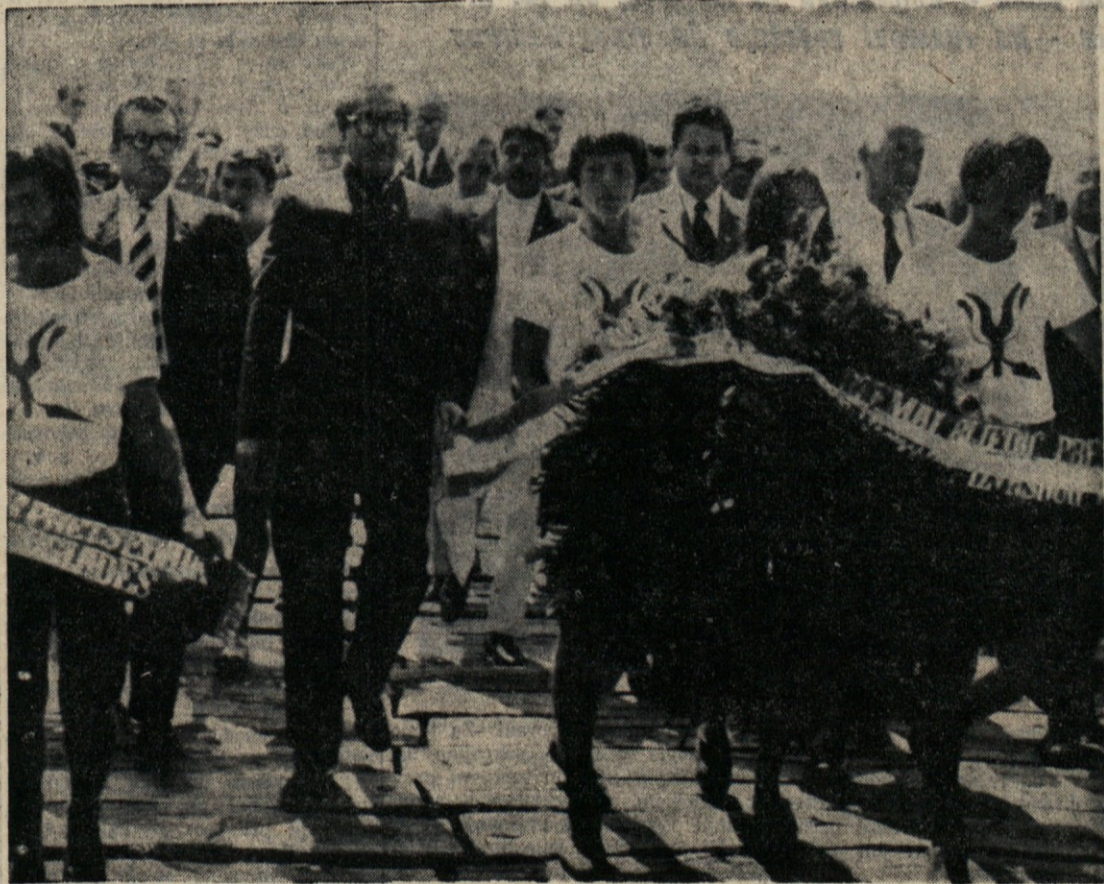
V drugem delu tega članka poroča članekar o nezaodlovljivem stališču nove Rumorjeve vlade, o izjavah socialističnega voditelja De Martina in načelnika demokristjanskih poslancev Piccolija. Pri tem navaja pisanje našega dnevnika z znanimi zahtevami in kritikami, zlasti v uvodniku predsednika SKGZ Borisa Raceta. Nato izraža članekar upanje:

»Morda bo vsaj demokristjanska postopnost postala hitrejša, da bi se na koncu tudi sama spremenila v »epaketo«.

Končno članekar zaključuje z vestjo, da bo v Trstu spomladaj prihodnjega leta po zaslugi predsednika tržaške pokrajine dr. M. Zanettija mednarodni simpozij o manjšinah na svetu. Toda članekar upravičeno pripominja:

»Uspeh bo za simpozij in za Trst prav gotovo tem večji, kolikor bo krajena manjšina na mednarodnem simpoziju lahko prišla na dan z večjo bilanco tistega, kar je bilo zanjo storjeno kot po tistega kar ni bilo storjeno. Trst, »šampion odpiranja«, z mnogih vidikov zgled za mednarodno sodelovanje, je doslej očitno zanemarjal svoje šanse, da bi postal tak šampion tudi glede popolnejšega reševanja položaja slovenske manjšine, ki živi v kar 34 občinah dežele. To tem bolj, ker so manjšine vedno spajale tiste narode, ki so se hoteli spojati, a ločevali so tiste narode, ki so se hoteli ločevati.«

Zvedeli smo, da so ti članki v beograjski »Politiki« vzbudili zlasti veliko pozornost med diplomatskimi predstavniki v glavnem mestu Jugoslavije, najbolj seveda v krogih italijanskega veleposlaništva, saj gre za pisanje najbolj vplivnega jugoslovanskega dnevnika. Na se večje zanimanje pa so članki naleteli pri stotisočih Jugoslovancih, ki ta dnevnik v Jugoslaviji vsak dan prebirajo.

Predsednik vlade Bangla deha Muddibur Rahman (levo), ki se mudi na uradnem obisku v Jugoslaviji, je včeraj položil venec pred spomenik žrtvam fašizma v Jasenovcu. Spremljal ga je predsednik ZIS Bjedici (na desni)

DANES

za gradnjo delavskih stanovanj. Položaj Čilu se je ponovno zaostri: samo nekaj ur potem, ko je največja opozicijska stranka, krščanska demokracija, sprejela poziv predsednika Allendeja k dialogu za rešitev politične krize, ki pretresa državo, je fašistični komandos izvedel atentat proti Allendeju — mu vojaškemu pomočniku, ki so ga umorili v

njegovem stanovanju. Namen a-tentatorjev je jasen: onemogočiti sporazum med vlado in opozicijo in pahniti državo v državljansko vojno. V takem položaju vzbuja zaskrbljenost nova stavka avtoprevoznikov, ki bi ugnela zadnji hud udarec čilskemu gospodarstvu.

Včeraj so se dokončno zaključila pogajanja med štirimi strankami leve sredine o upravno-političnem programu in o sestavi novega delalnega odbora. Sporazum sta včeraj odobrili deložni vodstvi PSI in PSDI, danes pa polna pa bo o njem razpravljalo deložno vodstvo KD.

ZADOVOLJIV ZVEZNI OBRAČUN ZDA ZA LANSKO LETO

Manjši primanjkljaj in povečanje dohodkov

V zadnjih treh mesecih se je izboljšal tudi obračun ameriške zunanje trgovine

predvidevali), izdatki pa 246 milijard 600 milijonov dolarjev (3,2 milijarde manj).

Hkrati pa so danes v Washingtonu objavili podatke o zunanjetrgovinskem obračunu v zadnjih treh mesecih. Ugotovili so, da se je položaj izredno izboljšal in da so v zadnjem trimesečju prvič po dveh letih zabeležili 23 milijonov dolarjev pribitka, čeprav letošnje prvo šestmesečje še vedno beleži 800 milijonov primanjkljaja.

Washington, 27. — Ameriški zakladni minister Shultz je sporočil, da je imel zvezni obračun ZDA za finančno leto 1972-73, ki se je zaključil 30. junija, 14 milijard 400 milijonov dolarjev primanjkljaja. Minister je poudaril, da se je položaj do konca finančnega leta zelo izboljšal, ker je primanjkljaj znašal 10 milijard 400 milijonov dolarjev, kar je v prejšnjem letu znašalo 232 milijard 200 milijonov dolarjev (7,2 milijarde več kot so

predvidevali), izdatki pa 246 milijard 600 milijonov dolarjev (3,2 milijarde manj). Hkrati pa so danes v Washingtonu objavili podatke o zunanjetrgovinskem obračunu v zadnjih treh mesecih. Ugotovili so, da se je položaj izredno izboljšal in da so v zadnjem trimesečju prvič po dveh letih zabeležili 23 milijonov dolarjev pribitka, čeprav letošnje prvo šestmesečje še vedno beleži 800 milijonov primanjkljaja.

ZAKLJUČENI RAZGOVORI O PROGRAMU DEŽELNEGA ODBORA

DEŽELNI VODSTVI PSI IN PSDI STA VČERAJ POTRDLILI SPORAZUME

Nova večina v PSI - Zanimive izjave o obveznosti dežele do upravičenih zahtev slovenske narodnostne skupnosti

Štiri stranke leve sredine so včeraj zaključile razgovore o sestavi novega deželnega odbora in o politično upravnem programu, ki bo obvezoval večino v deželnem svetu. Včeraj so se zaključili in izdelali še zadnje podrobnosti, saj so se glede razdelitve mest dogovorili že prej.

Včeraj so se tudi pričeli sestanki deželnih vodstev štirih strank, ki morajo ratificirati sporazum, predno bo o njem razpravljala deželna skupnost, ki mora izvoliti predsednika deželnega odbora in odbornike.

Na sestanku deželnega vodstva PSI so, po še vedno neuradnih vestih, saj se je seja zavlekla pozno v noč, odobrili sporazum z veliko večino glasov. Proti sporazumu je glasovala samo levičarska Lombarđijeva struja. Na tej osnovi se je po vsej verjetnosti ustvarila tudi nova večina v stranki, tako da so že včeraj razpravljali in tudi najbrž glasovali o članih izvršnega odbora stranke. Na zadnji seji deželnega odbora PSI so namreč izvolili samo deželna tajnika Tringaleja. Izvolitev je bila soglasna, odločili pa so izvolitev drugih članov tajništva deželnega vodstva.

Na naše vprašanje, kako je deželno vodstvo PSI ocenilo tisti del politično - upravnega sporazuma, ki se nanaša na Slovence, smo prejeli odgovor, da gre za sporazum, ki rešuje ta vprašanja v dveh smereh. Po eni strani gre za rešitev vprašanj, ki so v neposredni pristojnosti dežele in izvajanje člena 3 deželnega statuta, po drugi strani pa za vpliv dežele na rimske oblasti, da se na globalni način rešijo vprašanja slovenske nacionalne skupnosti.

Snovi so se v Redigipoli sestali tudi člani deželnega vodstva PSDI. Tudi o tem sestanku nimamo dokončnih in uradnih vestih, saj se je prav tako zavlekla pozno v noč. Člane deželnega vodstva PSDI smo prekinili, ko so obravnavali nekatera važna vprašanja gospodarske in socialnega razvoja, odnosa do sindikatov in ki so deželni tajnik Lanza govoril tudi o reševanju vprašanj slovenske narodnostne skupnosti.

Dokončnih uradnih sklepov torej še ni, vendar pa ni dvomov, da bo PSDI potrdila sporazum o levi sredini. Na naše vprašanje glede reševanja slovenskih zahtev, pa smo prejeli odgovor, da so se socialdemokrati zavzemali za rešitev tega, kar je možno v deželi in za odločilne korake, ki jih bo morala narediti osrednja vlada.

Danes ob 17.30 se bo v Vidmu sestalo deželno vodstvo Kršćanske demokracije, ki bo prav tako razpravljalo in sklepalo o doseženem sporazumu.

V ponedeljek ob 16. uri se bo

ZBOROVANJE NA POBUDO ENOTNEGA ODBORA

NOVE POBUDE PROTI BARKOVJANSKI VPADNICI

Sprejeli so predlog, da naslovijo vlogo na predsedstvo vlade

Barkovljanski enotni odbor je sinoči priredil v prostorih prosvetnega društva javni shod, na katerem so razpravljali o nadaljnjih pobudah, da se prepreči gradnja barkovljanske vpadnice, ki ne bi škodila samo Barkovljani, temveč celotnemu mestu.

Predsednik enotnega odbora dr. Cagliaris je najprej orisal namen sestanka, nato pa je Jelka Gerbec poudarila, da je Barkovljane razočarala zadnja seja občinskega sveta, saj so na njej zavrnili vse prizohe in tudi prizohe, ki jo je podpisalo skoro štiri tisoč prebivalcev Barkovlje, Jelka Gerbec je ostro obsodila izgrajevanje občinskih oblasti, ki so najprej sprejemale vlogo na navadnem papirju, selej pa zahtevajo kolokvni papir.

Jelka Gerbec je nato orisala nujnost nadaljnjega boja, saj še ni nič dokončno sklenjenega in je navedla vrsto pobud, ki jih bo podpisalo skoraj tisoč prebivalcev Barkovlje, Jelka Gerbec je ostro obsodila izgrajevanje občinskih oblasti, ki so najprej sprejemale vlogo na navadnem papirju, selej pa zahtevajo kolokvni papir.

Jelka Gerbec je nato orisala nujnost nadaljnjega boja, saj še ni nič dokončno sklenjenega in je navedla vrsto pobud, ki jih bo podpisalo skoraj tisoč prebivalcev Barkovlje, Jelka Gerbec je ostro obsodila izgrajevanje občinskih oblasti, ki so najprej sprejemale vlogo na navadnem papirju, selej pa zahtevajo kolokvni papir.

Dr. Bertoli - Veronesi se nato orisala pot seje občinskega sveta, ki jo je označila kot sejo strahu in bojazni številnih svetlovalcev, da izrazijo svoje resnično mnenje. Predlagala je, da se odloži misel predsedstva vlade, v katerem bodo prebivalci Barkovlje odložili svoje pomisleke proti gradnji nove avtoceste.

V zaključku sestanka so po daljši razpravi odobrili resolucijo, v kateri podpirajo že znana stališča prebivalcev Barkovlje in omenjeno pismo predsedstvu vlade.

Abbrescia pri B. Trampužu

Iz generalnega konzulata SFRJ v Trstu so nam sporočili, da je včeraj dopoldne, v okviru svojih protokolarnih poslovnih obiskov, obiskal dr. Nicola Abbrescia, dosedajni vodni komisar za deželo F.-J.K. in tržaški prefekt, generalnega konzulata SFRJ Borisa Trampuža, starost konzularnega zbora v Trstu. Med poslovnim pogovorom sta oba ugotovila koristnost sodelovanja med generalnim konzulatom in deželno skupnostjo.

Z jutrišnjim dnevom stavka uslužbencev bencinskih črpalk

Uslužbenci bencinskih črpalk bodo spet stavkali. Tako so na vse državni ravni sklenili predstavniki sindikalnih organizacij kategorije uslužbencev bencinskih črpalk ter upraviteljev servisnih postaj na avtocestah. Prvi bodo tako stavkali

Z OBUJANJEM SVOJE ZGODOVINE IN S TRDNIMI SKLEPI ZA BODOČNOST

V Trebčah bodo danes in jutri proslavili 75-letnico obstoja domačega društva Primorec

Danes bodo odprli spominsko razstavo, v gosteh pa bo društvo DPD Svoboda II. iz Trbovelj. Jutri osrednja slovesnost s podelitvijo priznanj zaslužnim prosvetnim delavcem

Časopisni oglasi in številni lepki ki so jih trebčanski mladinci v teh dneh raznosili po vseh slovenskih vaseh, vabijo na pomembno vaško slavo. Domače prosvetno društvo «Primorec» slavi letni svoj 75. obletnico obstoja. Res častljiva starost za društvo, ki se je moralo v svoji zgodovini spoprijeti s težavami vseh vrst in ki je moralo tudi skozi nahujsko preizkušnjo fašistične diktature in njene nasilne razarovalne politike. To temeljno obdobje pa je trebčanski prosvetarje le še prekalilo, da so se z novim zagonom lotili po osvoboditvi obnovi nekdanje bogate kulturne - prosvetne dejavnosti. Preživeli vse te preizkušnje, ki jih tudi v novejši dobi ni bilo malo in pokazati danes, kako se raka potrošniške miselnosti in lagodja zajeda v mlajše generacije in hromi prosvetni zagon, menavajno čilost, je vsakršnemu prosvetnemu društvu pri nas lahko v ponos.

Lepaki in oglasi vabijo prav kot nekoč, pred 75 leti, ko je tržaška Edinost v svoji št. 80 z dne 21.5.1898 objavila pod naslovom «Jasni se!» sledeče: «Živim zado-

voljstvom pozdravljamo vesti, ki nam pravijo, da se je jelo jasni tati gori v naših Trebčah. Včeraj smo prejeli nastopni dopis iz Trebč: na Binkoštno nedeljo priredili naš mladi pevski zbor na vrhu gostine g. Martina Kralja (po domače pri Skutencu) svoj pevski večer. Začetek ob pol 5.»

To je bil prvi nastop novoustanovljenega trebčanskega prosvetnega društva. V resnici so se prvi poskusi za ustanovitve društva začeli že kakšnih petnajst let prej, a v vasi so vladala razna politična nasprotja in razprje. Šele leta 1898 je uspelo zavednim trebčanskim meščanom postaviti na noge prepovedovanemu postaviti na noge mešani pevski zbor, ki ga je takrat vodil domačin Just Kralj. Prvi koncert, je bil, kot rečeno, v gostilni pri Skutencu na severozahodnem koncu vasi, kjer je takrat še stal kak «Anterici». Maršidko v Trebčah ve iz pripovedovanj svojih očetov in dedov povedati, kako so nekdanji čerkorjasi postajali opazovalni priprave na prvi nastop pevskega zbora ter glasno komentirali rekoč: «Kakor se je društvo rodilo pri Panterici, tako ga bomo v kalu Panterici tudi potopili». Vendar mladi prosvetarji so temu nasprotovanju kljubovali in v nekaj letih se je društvo tako razvilo, da je ni bilo večje prireditve daleč naokoli, ki bi se je ne udeležili. S tem so izpolnili veliko poslanstvo, na katero je apelirala tudi Edinost na predvečer prvega nastopa, ko je zaplala: «Mi smo že te dni pozdravljali radostno ta pojav narodnega probujanja gori v Trebčah, za ostalih nekoliko v splošnem narodnem gibanju, danes pa izraža mo svojo željo, da bi čim več plovec iz mesta in okolice pozdravilo osebnih najnovejših tovarišev svoje, da jih oskole o prvem njih nastopu na vztrajno delo v ta namen, da divna slovenska pesem tudi gori v Trebčah čimprej izvrši svojo veliko narodno civilizatorično nalogo. Veliki pevski večer v Trebčah postani v nadobudni začetek popolnega prepoveda na tej dosejati, žal, le preveč zanemarjeni točki zornice okolice».

Koliko nastopov je imelo prosvetno društvo «Primorec» od tiste daljne binkoštno nedelje do danes, ko se bodo v prvi prvi pevcev vrstili na odru Ljudskega doma v Trebčah, je nemogoče prešteti. Od takrat se je v vseh zborih razvijala že cela vrsta pevovodij, od Justa Kralja, Hrabroslava Ražmarina in Ivana Laha do Frana Barčeta, Vinka Trobca in Antona Potora, Franca Čuka, Oskarja Kjudra, ki je zbor spet dvignil na visoko raven, ter Cezarja Možine, mladega domačina, ki drži za krmilo mešanega pevskega zbora danes.

Poleg petja je trebčansko društvo gojilo tudi razne druge vrste kulturno prosvetne dejavnosti, od čitalništva in dramske dejavnosti do godbe na pihala, ki proslavljata letos svojo 80. obletnico obstoja. Trebčanska godba na pihala «Parma» namreč deluje kar nepretrgoma od leta 1912. Nepretrgoma, ker je bila godba edina organizacija

(Nadaljevanje na 8. strani)

Kriza v pristanišču zaradi stavke akordnih delavcev

Treško pristanišče je bilo tudi včeraj paralizirano zaradi stavke pristaniških akordnih delavcev, ki so včlanjeni v CGIL. Sestanek, ki je bil včeraj zamončan čaka ob pomolih, da bi jih raztoržili ali na tavorili, nekaj pa jih je bilo zasidranih v zalivu v pričakovanju, da bodo lahko priplule v pristanišče. Po predvčeršnjem odhodu trajekta ladje «Stafetta Tirrenica» in treh

drugih ladij, so tudi včeraj odplule iz pristanišča tri ladje, ki so zman čakale, da jih bodo natovalili. Stavka, ki se je udeležilo okrog 1700 akordnih delavcev, je paralizirala tudi dejavnost ostalih 6 tisoč pristaniških delavcev, ki se stavkovnemu gibanju niso priključili.

Glavna zahteva pristaniških akordnih delavcev, ki je doslej navedena na gluh ušesa, zaradi česar so se tudi odločili za stavko, je ta, da bi lahko upravljali tudi večje pristaniške naprave za natovaljanje in raztovarjanje, ki so še vedno v izključni pristojnosti uslužbencev pristaniške ustanove. Neupoštevanje teh zahtev in razna nasprotja, ki so s tem v zvezi izbruhnila na dan, so tako povzročila, da bi čim več delavcev predvčeršnjim zapustili delovna mesta, čeprav se druge sindikalne organizacije s tem niso strinjale. V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se počitnice RUDI KOROSEC in GABRIJELA ŽERJAL. Svojemu odborniku in pevcu želijo obilo sreče na novi življenjski poti p. d. Valentin Vodnik.

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

Osebe hotela ENALC pod Nabrežino, ki se je včeraj sestala na skupščini, je oklicalo stavko za nedoloten

Danes se prične v Ljudskem domu v Miljah dvodnevni praznik komunističnega tiska. Ob 18. uri bo nastopila skupina «Gli orlandi», zvečer pa bo igral plesni orkester «Tall Group». V nedeljo bo ob 20.30 govoril član pokrajinskega vodstva KPI Ezio Martone.

S SEJE PREDSEDSTVA SLOVENSKEGA GOSPODARSKEGA ZDRUŽENJA

Pozitivno ocenjeni vladni odloki za zaježitev draginje in inflacije

Nekatere nejasnosti in dvomi - SGZ bo sproti objavljalo navodila in pojasnila

Predsedstvo Slovenskega gospodarskega združenja se je ta teden sestalo, da bi preučilo novo stanje, ki je nastalo v državnem merilu po vladni pobudi za boj proti draginji in inflaciji.

Obrazložilo je vse zakonske odloke s posebnim poudarkom na tistih, ki določata zamrznitev cen za blago široke potrošnje in industrijskih proizvodov velikih podjetij.

Zlasti prvi odlok je važen, saj zajema delokrog velike večine slovenskih podjetij v deželi Furlaniji - Julijski krajini, od trgovin pa do gostinskih obratov. Po oceni naših gospodarstvenikov je odlok pozitiven, saj skuša zavirati inflacijo in prav inflacija je eden izmed največjih sovražnikov trgovine.

Tudi odlok o zamrznitvi cen industrijskih proizvodov velikih industrij je bil ocenjen kot pozitiven, saj je potrebno ustaviti neupravičeno višanje cen prav pri izvoru in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tiskovno konferenco o hitrih cestnih zvezah in splošnih vprašanjih Trsta. Govorila bosta občinski svetovalec KPI inž. Roberto Costa in deželni tajnik KPI inž. Antonino Cuf-farelo.

Tržaška federacija KPI priredi danes ob 11. uri na seždu v UL Capitolina 3 tisk

O NAINOVEJŠEM RAZVOJU ODNOSOV SZ-ZDA

Suslov je mnenja da je treba ostati v realnih mejah

Ne more biti pomirjenja med obema ideološkima sistemoma, ker se razredni boj nadaljuje

Toliko navdušenja in navdušenega pisanja o ZDA, kot je bilo v SZ opaziti ob priložnosti obiska Leonida Brežnjeva v tej deželi, doslej še nikoli ni bilo. Poleg občutka olajšanja, ki ga je sleherni dobronamerni človek občutil, ko so se odnosi med obema največjimi silama na svetu začeli boljati, pa si je vsakdo postavil hkrati tudi vprašanje, kaj vse to izboljšanje, bodisi v mednarodnem merilu kot znotraj same SZ, utegne prinesiti. Nekateri so si tudi postavljali vprašanje, kaj sploh vse to pomeni, kako je mogoče takšno nedavno prijateljsko sožitje med dvema državama, katerih notranji ureditvi sta si ne samo docela različni, marveč sta si po svojih ideologijah od nekdaj celo sovražni. Ali ne bo to novo stanje tesusnih odnosov, še posebej na področju gospodarstva, a tudi drugje, kakorkoli vplivalo na temeljna idejno - politična stališča in poglede tako ene kot druge, zlasti SZ. In tako dalje.

Odgovor na ta vprašanja sta dala za to najbolj odgovorna človeka, Brežnjevi, generalni sekretar KP SZ, in vodilni ideolog ter član politbiroja, Suslov. Njuna govora sta se razlikovala po tonu, po vsebini pa sta bila enaka: koeksistenco, sodelovanje in celo prijateljstvo med socializmom in kapitalizmom, še ne pomenijo tudi ideološkega miru med obema sistemoma družbene ureditve.

Suslov je bil jasen, da bolj ne bi mogel biti: razredni boj postaja ostriši in do pomirjenja ne more priti — razredni sovraštvo pa si zlasti prizadeva, da bi svojo buržoazno ideologijo vtihotapil v socialistične dežele. Eni se izboljšanja odnosov boje, ker menijo, da bi preveč na široko odprlo vrata v sovjetsko družbo zahodnim ideologijam in psihologiji. Drugi se ne boje, marveč to nasprotno z veseljem pričakujejo, češ, da bi ne bilo koristno samo gospodarsko, ampak tudi naspol. Brežnjevi in Suslov sta zavrnila tako ene kot druge. Zagotovila sta, da se to ne bo zgodilo. Suslov je obenem tudi dejal, da slika sodobnega sveta ni tako rožnata, kot se je to še pred nedavnimi zdelo. Temnejša je od slike — je rekel — ki so jo sovjetski državljani videli na svojih barvnih zaslonih med obiskom Brežnjeva v ZDA, ZP, Nemčiji in v Franciji.

«Naša zunanja politika je razredna socialistična politika», je poudaril. «Usmerjena je k ustvarjanju ugodnih zunanjih pogojev za komunistično izgradnjo v naši državi, za krepitev

Delfini človekovi čuvarji

V ZDA so v teku poskusi, katerih cilj je izkoristiti delfine kot nekakšno «biološko orodje» za bojo proti morskim rojam. Opazili so namreč, da kažejo delfini v naravi izrazito nagibnost do lova, celo do ubijanja morskih psov in to zlasti ko ima delfinova samca mladice. Inteligenca teh morskih sesalcev, njihovo življenje v skupnosti in pa sposobnost sporazumevanja jih, v primerjavi z morskimi psi, postavlja na mnogo višjo raven od teh.

Pod vodstvom Perryja Gilberta, raziskovalca Molo-morskega laboratorija na Floridi, sta določeno število delfinov vadilo, pri čemer je bilo ugotovljeno, da delfini sicer res napadajo dojenčane vrste morskih psov, da pa se drugim — ki so pravzaprav nevarnejši — ogibajo, čeprav so le ti maleone popolnoma enaki prvim, tako da jih celo zoologi zamenjujejo.

Na vsak način s poskusi nadaljujejo, a njihov končni cilj bi bil, da bi od delfinov napravili neko vrsto psov-čuvarjev, ki bi plavalce branili pred napadi morskih psov.

Zdravljenje hrbteničnega mozga

Dve raziskovalni skupini iz ZDA in ena iz Kanade napovedujeta pomemben napredek v ublaževanju ter zdravljenju posledic v primeru poškodb hrbteničnega mozga, ene najtežjih poškodb v travmatološki medicini.

Na osnovi svojih desetletnih raziskovanj, zdaj Amerikane dr. Robert White trdi, da neposredno hlajenje poškodovanega dela mozga zmanjšuje travmo. Njegovi klinični poskusi dokazujejo, da je hlajenje varno za pacienta in da celo izboljšuje nekatere nevrološke funkcije. Vendar se mora pacient podvreči zdravljenju le štiri ure po poškodbi, če želi doseči učinkovit rezultat, pravi dr. White.

Voziti se v kočiji je «fino»

Princesa Ana in poročnik Mark Phillips se bosta 14. novembra peljala k poroki v stekleni kočiji, s katero se je 1. 1947 peljala od poroke sedanja kraljica Elizabeta in princ Philip.

FANTAZIJA ALI STVARNA MOŽNOST?

Večna pomlad na Marsu

Človeški vrsti bo končno potreben prostor za ekspanzijo izven našega planeta. Tudi v primeru, da bi število zemeljskih prebivalcev ne naraslo več, nam bo Zemlja, zaradi vse večjih človekovih potreb, postala pretesna. Ameriška vseučilišna predavateljica, Cornell Joseph A. Burns in Martin Harwit, pravita, da je najverjetnejša pot, po kateri bo človek stopil v iskanju svojega «prostora pod soncem», pot proti Marsu, planetu, ki prav tako pripada našemu sončnemu sistemu.

Kako Mars pripraviti, da bi bil primernejši za človekov obstanek na njem? To je odvisno od samega Marsa, od njegovega, če naj se tak izrazimo, obnašanja. Tako meni Carl Sagan, takisto predavatelj na istem vseučilišču, kot Burns in Harwit, in ki je svojo teorijo imenoval «model dolge zime». Marsov tir gre skozi ciklus percesije, ki traja 50.800 let. V enem delu tega obdobja je Marsov severni tečaj v periheliju obrnjen proti Soncu, vtem ko je v drugem delu istega obdobja, prav tako v periheliju, proti Soncu obrnjen južni tečaj planeta. V temu tega ciklusa obstoje obdobja, ko ni v periheliju noben tečaj obrnjen proti Soncu, a to obdobje je iz očitnih razlogov imenovalo «pomlad».

Optirajo se na podatke, ki jih je zbral «Mariner-9», Sagan zatrjuje, da se led, ki se na tečajih nabira v «zimskem obdobju» na «pomlad» topi, pri čemer se ustvarja megla, ki ustvarja našo podobno atmosfero.

V takšnih pogojih bi se lahko razvijala vegetacija. Burns in Harwit menita, da bi bilo moč pomlad podaljšati v neskončnost. Zakaj percesija, ki povzroča odvijanje ciklusa letnih dob, je rezultat dveh dejavnikov. Prvi je gravitacijski vpliv drugih planetov, a drugi — gravitacijski vpliv Sonca. Če bi se torej spremenil solar- ni del percesije, bi pomlad lahko bila večna.

Eden od načinov za dosego tega bi bil, da bi se v bližino Marsa pritegnila zadostna masa, ki bi v njegovi orbiti ustvarila odgovarjajočo protutež. To maso bi bilo moč vzeti iz asteroidnega pasu, vsega nekaj manj kot 1 odstotek skupne mase pasu — in vprašanje bi bilo rešeno.

Za vse to, priznava Burns in Harwit, so potrebni čas in napori. Kar zadeva čas, tega je dovolj, saj se bo naslednja Marsova pomlad začela šele čez deset tisoč let.

Teleskop na višini 700 km

NASA bo v prihodnjem desetletju izstrelila v višino 700 kilometrov trimetrski zrcalni teleskop, da se led, ki se na tečajih nabira v «zimskem obdobju» na «pomlad» topi, pri čemer se ustvarja megla, ki ustvarja našo podobno atmosfero.

KAJ PRAVIJO BORCI LEGENDARNE BITKE O FILMU «SUTJESKA»

Posneli bi lahko še sto «Sutjesk» pa ne bi mogli vsega povedati

Film je v Moskvi bil deležen splošnega priznanja - Največje vrednosti pa so mnenja onih, ki so se bitke sami udeležili - Bivša partizanka prve proletarske: Pokleknila bi pred sencami tistih, ki niso hoteli poklekniti

V Moskvi je bil film «Sutjeska» sprejet z velikimi simpatijami. Tudi sicer so vse doslej izjave in ocene v zvezi z njim bile ugodne. Toda med vsemi temi ocenami so najverjetneje one, ki so jih o filmu izrekli sami borci, udeleženci zgodovinske bitke.

Film je uspel, pravijo nekdanji pripadniki brigad, uklenjenih v karnjono Sutjeske, pred tridesetimi leti. Toda sleherni ima svojo zgodbo, s katero bi izpopolnil «Sutjesko».

Po premieri filma, ki je bila na «Tjentištu», so se nekdanji preživeli borci najslavnejše bitke, povabljeni kot častni gostje na prvo predstavo, razšli po vojaških sotoh. Pod vtisom filmskih prizorov so oživljali svoje spomine.

V enem od sotoh se poglasno pogovarja skupina borcev iz slavne druge dalmatinske tiste, ki je branila Bare in poslala Titu slovitno sporočilo: «Nemci pridirajo z vse močnejšimi silami in vse bolj vztrajno — mi pa smo izgubili dve tretjini ljudi, toda računajte z nami, kakor da smo v popolni sestavi».

Takrat sedemdesetletni zastavnik Veljo Djulic meni, da je film prikazal jedro dogajanja na Sutjski. Prej omenjeno sporočilo Titu je bilo napisano v njegovem, drugem baltajonu. Toda enaka sporočila — pravi — so pošiljali tudi drugi bata-

ljoni, «zakaj vsi smo bili skojevci, komunisti, kandidati partije. Moja četa je štela 96 ljudi, do Sutjeske jih je padlo 8, iz Sutjeske jih je prišlo živih 26. Tako smo umirali».

Komisar druge dalmatinske je takrat bil Mate Ujević, imel je komaj 21 let. Pravi, da je film dober predvsem zato, ker je verno prikazal nadvse človeške in žrtvene bojeve. Tudi je bila velika bitka — se spominja — na Barah, smo izgubili 170 ljudi. Kot je četrta črnogorska zaprilega, da ne bo zapustila Ljubinega groba, tako smo za prilegli tudi mi na Barah. Bili smo pripravljeni na smrt.

«Tisti pobesneli psi, ki so jih nasedli na ljudi», pravi narodni heroj Danica Milosavljević iz druge proletarske brigade, govorec o filmu. «Tisti strahotni pritiski na vse človeško, na ljubezen, na mladost, na prihodnost, na samega človeka kot takega — vse to sem doživela tako, kot bi se dogajalo pred mojim očmi. Film je prikazal, kako močan je duh človekove bitke, kako močan je, da se z njo upre slehernemu nasilju in nečlovečnosti. V tem je veličina naše revolucije. Le tako se razume pripravljenost ljudi tudi na smrt. To je razumela naša komunistična partija. Kadarkoli pridem sem, občutim kot bivša borka potrebo, da bi pokleknila pred sencami tistih, ki niso hoteli poklekniti.

Menim, da mora tako občutiti sleherni človeški bitje».

Mihailo Brajević, eden od borcev slavne četrte črnogorske brigade, ki je branila položaje na Ljubimem grobu, je danes zvezni poslanec. O filmu razmišlja takole: «Vdružje, v katerem je potekala velika bitka, je odlično prikazano. Pokrajina je avtentična, glasha čudovita. Umetniška resnica verno odraža zgodovinsko. Mnogi prizori so pretresljivi v svoji resničnosti, prepričljivo sta prikazani veličina našega tovarišta ter odnosa do ranjenec. Titov lik pa ni tisti pravi. Verjetno v tem pogledu preveč zahtevamo, morda nemočeno. Vloga Save Kovačevića je resnična, impozantna. To je bila ena najtežjih vlog, zakaj veliki sta bili dilema in odgovornost človeka, ki se je moral z obkoljeno divizijo in tisočimi ranjenci odločiti za napad».

Ksenija Kovačević je imela 17 let, ko se je udeležila bitke na Sutjski kot borcev četrte črnogorske brigade. Za lik Save Kovačevića pravi, da ni tisti pravi: «V tem smo morda subjektivni, ker smo Savo najbolje poznali in ga zelo ljubili».

«Zame sta bila dva nemška psa hujsa od 25 nemških mitraljezev», pripoveduje Milan Micić iz prve proletarske. «Zato se mi zdijo prizori s pobesnelimi psi najmočnejši. Smrt je prežala na nas od vseh strani. Moč nam je dajala zavest, da bomo svojo deželo in da nas vodi človek, kakršni je Tito. Bitko bi nemara izbojevali tudi sicer, vendar ne na tako pokončen način. Sava sem poznal, menim, da je Ljubi Tacić uspešno prikazal njegovo izredno, neustrašno in humano osebnost».

Mnogi so nadalje govorili in povedali svoje mnenje o liku Tita, ki da ga ni moč verno prenesti na filmsko platno. «Kadar je Tito šel mimo, je kamenje žarelo pod njimi», pravi Dalmatince Josip Gizić iz tretje kraljske, uporabljajo bujno pripovedo, da bi povedal, kako spodobno je delovala njegova osebnost na domačo izmenjavo borce. «Burton je velik igralec, toda Titovega lika ni mogel zadosti verno prikazati. To je nemogoče. Pomagal pa nam je, da se bo svet še bolj seznanil z našim bojem», menita Mikić in Pajo Mrkić.

«Lepo, samo malo. Lahko bi posneli še sto «Sutjesk», pa še vedno ne bi vsega povedali. Navzlic temu, hvala avtorjem filma, ki so nam omogočili, da še danes lahko doživimo delček Sutjeske».

V teh besedah takrat 19-letnega puškomitraljezja prve dalmatinske, Marina Matijasa, je pravzaprav strnjeno tisto najpogostejše, kar so nekdanji borci na Sutjski občutili ob gledanju filma, ki je govoril o njih. Vendar jih je film prevzel in se globoko zadržal v njihovih srcih. Verjetno bo ta film prevzel tudi nas, ko ga bomo videli. Toda še bistenje je, da nas prevzemata zgodovinska resničnost in izročilo legendarne bitke, moč človekovega duha in volje v boju proti nesobodi, za resnico, za ljudi in njihovo srečo, za življenje enakih med enakimi, za ljubezen in spoštovanje med ljudmi. Vse to, kar so oni takrat dokazovali v neznansko težkih, nečloveških pogojih, mi danes pogosto krat v ugodnejših okoliščinah ne znamo. Toda vse dokler bodo ljudje imeli na voljo izvirne svežilne studence, kot je zgodovinska bitka na Sutjski, bodo iz nje lahko črnali moč za svoje bitke, ki jih bodo še morali izvajati.

Kitajsko tehniško napredovanje

Kitajska ni več zagonetna dežela, kot je bila še do nedavno. Vse bolj se odpira proti svetu. O njej vemo že marsikaj. Zanimanje za to ogromno in spoštovano znanostno deželo je vsesplošno. Zlasti v zvezi z vsem, kar je v zvezi z njenim razvojem, političnim, znanstvenim, tehničnim, kulturnim.

Med drugim se na Zahodu zanimajo, koliko je doslej napredovala kitajska tehnika elektronskih računalnikov, v kolikšni meri jih uporabljajo in kakšne vrste so. Mnenja se precej razlikujejo. Celotni tisti, ki so si približje ogledali življenje v tej državi, dajejo precej nasprotujoče si ocene — ugotavlja britanska revija «New Scientist».

Na Kitajskem so že pred kakimi 15 leti razumeli izredno pomen računalnikov. Zato so se tudi lotili zadevnih raziskav. Tako so že 1. 1956 ustanovili pri kitajski akademiji znanosti inštitut za računalnike. Po treh letih so zrasli še trije. Na vseh pomembnejših univerzah so uvedli študij o osnovah računalniške znanosti.

Prvi računalnik so izdelali 1. 1958. Bil je to originalen model, izdelan po principu še neizpolnjene sovjetskega računalnika «ural 1».

Kasneje so Kitajci sami nadaljevali. Druga serija računalnikov je zagledala luč sveta 1. 1966. Te računalnike še danes na Kitajskem največ uporabljajo. Pa tudi v nekaterih drugih državah, na primer v Albaniji, DR Vietnamu, v Pakistanu. Tretji tip računalnikov, ki je, kot vse kaže, tudi že izdelan, pa še ni v širši uporabi.

Računalnike na Kitajskem pretežno uporabljajo za vojaške namene, zato po svetu o njih tako malo vedo. Sklepajo, da je v tej državi, poleg računalnikov, uvoženih iz zahodnih držav, še kakih sto analognih in 300 ročnih računalnikov, večinoma starejšega tipa. Vsako leto pa bržkone izdelajo kakih sto novih tipov. Zadnji računalnik, ki so ga izdelali in ga pokazali harwardskemu profesorju Cheathamu, ko se je mudil v Pekingu, je nadvse učinkovit mehanizem. Po svoji zmogljivosti se lahko kosa z zadnjim modelom IBM. Ta računalnik lahko «pomni» milijon in pol enot, kakih 5000 pa jih lahko zabeleži v dveh mikrosekundah.

Omeniti je treba, da imajo ameriški strokovnjaki dobro mnenje o kitajskih računalnikih, dasiravno Kitajci ne uporabljajo magnetnih trakov, marveč večinoma papirne. Zanimivo je tudi, da kitajski računalniki pišejo v latinici, ni pa vedeti, ali v kitajskem ali angleškem ali kakem drugem jeziku.

V pekingskem inštitutu za računalnike dela več kot 1000 vrhunskih strokovnjakov, ki lahko spremljajo dosežke sodobne kibernetike in elektronske publikacije, poleg glavnih inštitutov, pa je še več manjših v univerzitetnih središčih.

RADIO VIZIJA

SOBOTA, 28. JULIJA 1973

ITALIJANSKA TELEVIZIJA PRVI KANAL

- 18.00 Program za mladino
- 19.00 IGRE NA PROSTEM
- 19.15 Iztekanje loterije
- 19.20 Sedem dni v parlamentu
- 19.45 Nabožna oddaja
- 20.00 NAPOVED ČASA
- Sportne vesti
- Napoved vremena
- DNEVNIK
- 20.30 SENZA RETE
- 21.00 Glasbeni program
- Go! Aldo Guffrè
- Sodeluje orkester pod vodstvom Pina Calvija
- 22.15 A-2: DOGODEK, KAKO IN ZAKAJ?
- Tedenske aktualnosti
- Ta sicer zelo popularna oddaja, ki pa vendarle zahteva do- ločeno zanimanje občinstva, se z nocojšnjim večerom za- ključuje, seveda za poletne mesece. V letošnjem letu je bilo 11 tovrstnih oddaj, v drugem delu leta, računajo, jih bo prav toliko.
- Oddaja, o kateri je govor, je v dosedanjih večerih obrav- navala napraznejše probleme in jih, kolikor dopušta ena ura časa in kolikor omogočajo razmere, analizirala v do- stopni meri. Ciklus se je začel z enim najbolj akutnih pro- blemov v Italiji, s protizakonitim splavi, ki predstavljajo za določene kroge pravo industrijo, nadalje so v enem teh večerov obdelali problem vpraševstva v Italiji, ki je, kot se je izkazalo, še zelo živo.
- 23.00 DNEVNIK
- Napoved vremena in sport

DRUGI KANAL

- 21.00 Napoved časa
- 21.15 ODKRITJE IZVIROV REKE NIL
- Skrivnostni izvir
- Kratka vsebina: Spekeu uspe pri britanskem kraljevem zemljepisnem združenju dobiti nalogo, da ponovno obišče Afriko in področje Viktorijinega jezera, da bi potrdil izvir Nila. Polemike med njim in njegovim tekmečem Burtonom pa so se razvile do tolikšne mere, da se nihče ne upa Spekeu predlagati, naj bi vzel Burtona s sabo. In Speke dejansko vzame za «esopitnika» kapitana Jamesa Granta, s katerim odpotuje v Zanzibar, kjer si najameta nosače. Toda že v Zanzibaru Grant zbolí in na pot se odpravi Speke, ki dospe na dvor kralja Mutesa v Bugandi, ki je znan kot zelo kr- voločen. Speke nato sporoči Grantu, da bo pot nadaljeval sam in dejansko sam pride pod slapove Ripona, torej na kraj, kjer se Nil začneja iztekati iz Viktorijinega jezera. Speke nato počaka tu Granta in skupaj se odpravita proti severu vzdol reke. Medtem pa v Londonu sestavijo novo odpravo za od- krivanje izvirov Nila.
- 22.15 DEKLICINA IN ODMEV
- Litvanski film, v katerem igra L. Bratnik in V. Subarev.
- 23.00 Sedem dni v parlamentu

JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA

- 18.30 PESMI NJIHOVIH PREDNIKOV
- Folklorna oddaja, v kateri se bomo spoznali s pesmimi in plesi ljudstev iz Nove Zelandije in Avstralije
- 19.00 OBZORNIK
- 19.15 RISANKA IN GOVORICA ŽIVALI
- Sovjetski barvni film
- 20.05 RISANKA
- 21.00 TV DNEVNIK
- 21.30 MIKIS TEODORAKIS
- «Človek čuti potrebo, da se izraza, da sodeluje pri graditvi nove umetnosti. Mislim, da vse, kar je bilo storjeno v zvočni umetnosti, pripada preteklosti. Kot glasbenik občujem klasično glasbo, romantično, vendar, se ne morem izotvetiti z njo. To pomeni, da jo le občudujem. To je prav tako kot bi stopil v muzej. Umetnost pa ni le to. Umetnost so čustva, strast, istovestje človeka in možnost, da se z njo izraza. Vzemimo za zgled določeno, ko je umetnost resnično izražala človeka, ljudstvo. Bila je to antična doba, doba starih Aten. Takrat je bilo treba graditi gledališča za 20 tisoč ljudi in to v mestu, ki ni štelo več kot 50 tisoč prebivalcev. Se pravi 20 tisoč ljudi v gledališču, kjer so uprizarjali Sofokleja, Aishila, Evripida, Zaka? Glejte, ta umetnost je do popol- nosti izražala pomen človeka... Če bomo nekoč imeli vsega dovolj, čemu se bomo tedaj posvečali? Glasbi, plesu, pesmi, saj smo vsi pesniki. To je umetnost. Umetnost ni propaganda. Umetnost je cilj našega življenja» — je zadnjič v Portoroku reklo Nikis Teodorakis po koncertu, ki so ga posneli in ga bodo nocoj ponovili
- 22.30 SERIF V NEW YORKU
- Barvni film
- 23.05 Kazipt
- 00.05 DNEVNIK

KOPRSKA BARVNA TELEVIZIJA

- 20.45 ZA POROČNO POTOVANJE
- Serijski film
- 21.15 POROČILA
- 21.30 KONEC POTI NEKEGA IGRALCA
- Serijski film
- 22.20 PLESNI KORAKI: FEDRA
- Izjava baletna skupina pariške opere
- Staré pesmi: 9.35 Strnjena komedi- ja: 10.05 Plošča za poletje; 10.35 Vafete z Gnom Bramirjem; 11.30 Plošča sledi plošči: 11.50 Zborovski petje; 12.10 Deželne kronike; 13.35 Program s Francem Cerrijem; 13.50 Kako in zakaj?; 15.00 Plošče lahke glasbe; 16.00 Francoščina; 16.35 Po- letje evropskih festivalov: kome- tarji; 17.25 Iztekanje loterije; 17.35 Ping-pong; 19.00 Program z Gippom Farassinom; 20.10 Ples v maskah, drama v treh dejanjih; 22.43 Lahka glasba.

III. PROGRAM

- 9.30 Posebna oddaja: 10.00 Koncert za začetek: 11.00 Scarlatijeve kan- tate; 11.40 Sodoba ital. glasba; 12.15 Glasba skozi čas; 13.30 Ljadov, Chopin, Dvořák; 14.20 Strani iz albuma; 14.30 Portret avtorja: A- ram Hacaturian; 15.30 Glasba R. Schumanna; 16.15 Antologija interpre- tovanj; 17.15 Planistka Lanni izvaja skladbe B. Bartoka; 18.00 Skladbe P. I. Čajkovskega; 18.40 Glasba in po- ezija; 18.55 R. Wagner «Rensko zla- to»; 21.55 «Vettrini da nolo», eno- dejanka.

SLOVENIJA

- 7.00, 8.00, 11.00, 14.00, 16.00, 20.30 Poročila; 7.50 Na današnji dan; 9.10 Glasbena matineja; 10.05 Pionirski tedna; 20.30 Prenos RL; 21.00 Glasba v večeru; 21.40 Glasbeni spo- red; 23.30 Plesna glasba.

- 7.00, 8.00, 13.00, 15.00, 20.00 Po- ročila; 7.10 Jutrjana glasba; 8.30 Ju- tranje popevke; 9.15 Vi in jaz; 11.30 Plošče resne glasbe; 12.10 Sodoba ital. popevke; 13.20 Preizkušnje se diletant; 14.50 Znanstvena oddaja; 15.45 Veliki variete; 17.05 Iztekanje loterije; 17.10 «Zalostne oči Vilhel- ma Tella»; 18.50 Plošče; 20.15 Na- božna oddaja; 20.20 Jazovski kon- cert; 21.00 Plošče; 22.00 Orkestri lahke glasbe.

II. PROGRAM

- 7.30, 8.30, 13.00, 15.30, 19.30 Po- ročila; 7.40 Pojejo Roberto Vec- chioni in Middle of the Road; 8.40

Prizor letalskega napada v filmu «Sutjeska»

Horoskop

OVEN (od 21. 3. do 20. 4.) Vaše intelektualno obzorje vam dopušta pravilno orientacijo. Zanimiva po- nудbe, ki jih bo vredno upošte- vati. Zdravje odlično.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.) Pri- šel je čas polaganja obračuna, po- hitite z zamudami. Prijeten in za- baven večer. Na vidiku daljše po- tovanje.

DVOJČKA (od 21. 5. do 22. 6.) Vaše možnosti za uspeh se večajo iz dneva v dan. Ne bodite krivični do mlajših. Ljubljena oseba vam bo pripravila presenečenje.

RAK (od 23. 6. do 22. 7.) V do- polnjenih urah bo šlo vse po vaših

željah. Notranje zadoščenje zaradi dokazov ljubezni. Zdravje poprečno. LEV (od 23. 7. do 22. 8.) Z vztraj- nostjo boste dosegli odlične re- zultate. Preden boste dali dokončen odgovor dvakrat premislite.

DEVICA (od 23. 8. do 22. 9.) Če se ne strinjate s predpostavljanimi, bodite previdni v izjavah. Klevete na vaš račun vas ne bodo demo- ralizirale.

TEHTNICA (od 23. 9. do 23. 10.) Drobni skrbni danes ne bo manjka- lo, toda vse se bo uredilo. Ne bo- dite neupravičeno ljubosumni.

ŠKORPIJON (od 24. 10. do 22. 11.) Imate dobre ideje in skušajte jih

takoj uresničiti. Dokaz globoke sim- patije vas bo ganil. Prijeten večer. STRELEC (od 23. 11. do 20. 12.) Ne obremenjujte se z novimi nalo- gami, če niste kos sedanjim. Pre- magajte boste morali občutek manj- vrednosti.

KOZOROG (od 21. 12. do 20. 1.) Ne zanemarjajte svojih družinskih dolžnosti. Nevarnost sporov po raz- greti diskusiji političnega značaja. Pismo.

VOĐNAR (od 21. 1. do 19. 2.) Po- globitve novo spoznavstvo, od kate- rega boste imeli veliko moralno za- dovoljstvo. V ljubezni gre vse kot po olju.

RIBI (od 20. 2. do 20. 3.) Zašli boste v idejna nesoglasja, toda čas bo dal prav vam. Ohranite strogo tajnost v neki čustveni zadevi.

Iz ruševin — novo Skopje

Pogovor za »Delo« ob desetletnici skopskega potresa — D. Stavrev: »Občani Skopja, ki so preživeli tragični potres, nosijo v srcih hvaležnost in obveznost do vseh narodov Jugoslavije«

OD NAŠE SKOPSKE DOPISNICE

SKOPJE, julija — Ob desetletnici skopskega potresa je predsednik mestne skupščine Skopja Dragoljub Stavrev v pogovoru za »Delo« orisal sedanji položaj in prihodnost makedonskega glavnega mesta.

● Potres iz leta 1963 je bil že tretji. Prvič je stihila uničila Skopje leta 518. Tisoč let pozneje se je to ponovilo. Po potresu 1963 je obstajal projekt, da bi Skopje sezidali na povsem drugem kraju. Zakaj to ni bilo storjeno?

»Ker je vsa Makedonija potresno področje in ker so Skopje po obeh prvih potresih zgradili na istem mestu in pa seveda zaradi že obstoječe infrastrukture, komunalijske, gospodarske in druge, smo se odločili, da bo mesto stalo tam, kjer je bilo.«

● Kakšne so bile posledice potresa?

»Življenje je izgubilo 1070 ljudi, 3200 jih je bilo ranjenih, 1200 pa je ostalo invalidno. Brez strehe nad glavo je ostalo 140.000 prebivalcev Skopja. Materialne škode potresa dokončno ni mogoče oceniti. Zvezna komisija je ocenila, da je rešitvena vrednost neposredne škode 3.640 milijonov.«

● Skopju so pomagali tudi iz tujine: koliko, v čem?

»Pomoč je prišla iz 82 držav. Razen neposredne in denarne so bile še druge oblike pomoči. Tako so Švedski in Norvežani izgradili bolnišnice, Rumuni polikliniko »Bukaresta« in tri stanovanjske bloke, Angleži stavbo dram-

skega gledališča, SZ tovarno za stanovanjske elemente, Švica osnovno šolo »Pestalozzi«, ki je postavljena na razni-

blazinisti itd.«

● Poseben izraz solidarnosti jugoslovanskih narodov je bilo posojilo za obnovo in

izgradnjo Skopja. Kaj je to pomenilo?

»Ko so razpisali posojilo, so računali, da bodo zbrali okrog 300 milijonov din. Ta številka pa je bila mnogo večja, in sicer 420 milijonov, s čimer je bila potrjena solidarnost vseh delovnih ljudi Jugoslavije.«

● Obnova in izgradnja Skopja po potresu je potekala zelo hitro. Kateri so bili najpomembnejši prijemci?

»Zgrajeno je 4,5 milijonov kv. m stanovanj, številni gospodarski in javni objekti.« Ob koncu je Stavrev dejal: »Prebivalci Skopja, kot tudi vsi tisti, ki so videli mesto v pepelu in ruševinah, pomnijo strahotno tragedijo. Skopjanci nosijo globoko in svojih srcih hvaležnost in obveznost do vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti. V naših srcih je trajen spomin na human odnos ljudi vsega sveta, na solidarnost, ki je v tej človeški nesreči odstranila meje med državami in ovire ideološko političnih razlik ter ni poznala nobenih ovir, ko je bilo treba prisrčnoiti na pomoč.«

Lahko smo ponosni, saj zdaj, pred desetletnico, ugotavljamo, da smo z angažiranjem našega dealvskega razreda, s pomočjo vseh naših delovnih ljudi, z velikanskim naprežanjem vseh tistih, ki so nudili roko, zares uresničili poslanico, ki nam jo je zapustil tovariš Tito v Skopju 27. julija leta 1963: »Skopje je doživelo strahotno katastrofo, vendar ga bomo znova zgradili. S pomočjo naše skupnosti bo postalo simbol bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti ter svetovne solidarnosti.«

ANDREJ ARKO

BOJANA POPOVSKA

KMALU NOV SLOVENSKI FILM

V Prekmurje je odpotovala ekipa Viba filma, da bi posnela nov slovenski film »Let mrtve ptice« po scenariju Branka Šimna in v režiji znanega beograjskega režiserja Zivojina Pavlovića. Snemanje, ki je že v zaključni fazi, poteka v okolici Murske Sobotne, zlasti v vasi Renkoveci. Direktor fotografije je beograjski snemalec Miodrag Jakšić-Pandžić, kostumografka Irena Felician, scenograf pa Aljoša Matanović. Igralsko ekipo sestavljajo priznani slovenski gledališki in filmski umetniki. Glavne vloge treh bratov Tjaša, Ferencina in Tuncina igrajo Arnold Tovornik, Polde Bibič in Rudi Komarčič, glavno žensko vlogo Anike pa Majda Grbac. V ostalih vlogah bodo nastopili še Jože Zupan, Peter Trnovšek, Jožica Avbelj, Ivanka Mežanovna, Janez Skof in Tone Gogala.

Film »Let mrtve ptice« bo filmska izpoved, ki naj

bi gledalcu predstavila Prekmurje in še vedno zelo živo sezonsko. Scenarist Branko Šimen je o vsebini filma zapisal: »Zgodba pripoveduje o treh bratih, od katerih vsak po svoje išče ureditve lastne eksistence, vsak po svoje odkriva podobo življenja v prekmurjski vasi. Vse je novo — od hiš in standarda v njih, medtem ko postajajo odnosi med ljudmi — družinski tradicije — čedalje bolj načete — v razpadanju.«

»Let mrtve ptice« bo četrti letošnji slovenski film v proizvodnji Viba filma. Snemati bi ga morali že lani, saj je iz proizvodnega programa 1972, toda zaradi težav z igralci in nepripravljenega scenarija so snemanje preložili. Film snemajo na barvni trak, računajo pa da bo premiera konec oktobra ali v začetku novembra v Murski Soboti. Na sliki: Arnold Tovornik in Majda Grbac. F. M.

Mravlja pove mravlji

Žuželke se pogovarjajo s kemičnimi formulami — Feromoni, kemikalija sporazumevanja živih bitij — Ključavnica, ki jo odpre samo pravi ključ

NEW YORK, julija (Tanjug) — Najnovejša znanstvena raziskava so pokazale, da so feromoni glavni člen v sporazumevanju živih bitij, a se močno razločujejo od vseh načinov komuniciranja, znanih ljudem. Feromoni so zapleteni organski spojin, ki jih živali in insekti izločajo v mikroskopskih količinah in ki vplivajo na bitja iste vrste. Najsi zveni še tako nenavadno, tisti, ki sprejme kemično sporočilo, se vselej ne zaveda, kaj mu je bilo sporočeno, a vendarle se odziva obvestilu.

Čeprav raziskujejo kemikalije, ki rabijo za komuniciranje, še nekaj desetletij, so šele zadnja leta prišli do prvih bolj določenih rezultatov. Izraz »feromoni« je star šele nekaj deset let. Prej so kemičnim »posredovalcem« sporočili pravili elektrohormoni. Feromoni pa se v nasprotju od hormonov izločajo na zunan in vplivajo na ravnanje drugih bitij, s katerimi je ti isti, ki jih izloča, v zvezi. Iz sledki o obveščanju med temi bitji, ki jih posredujejo s pomočjo feromonov, v glavnem temelje na proučevanju življenja insektov. Tako so ugotovili, da je mogoče s feromoni posredovati najrazličnejša sporočila, večina pa jih je v zvezi z ohranjanjem vrste. Koliko so ti »ključni« učinkoviti, kaže primer neke

vrste viljoševke, pri katerih samica nima kril, samček pa je odličen letalec. S feromonom, ki ga izloča samica, lahko priklade samca tudi po več kilometrov daleč.

Vabilo na gostijo

Tako tudi mravlje »označijo« pot k viru slastne hrane. Kemikalija, ki jo izločajo iz svojega telesa, ostaja na tleh kot sled, po kateri jim nezmotljivo sledi cela kolona vrstnic. Po končani »gostiji« se mravlje razkrope v smeri hrane, s »stezami« v nekaj minutah.

Mravlje pa izločajo tudi »kemikalije« za preplah, s katero opozarjajo svoje tovarišice na nevarnost. Nekatere vrste mravelj izločajo feromone posebne vrste, ki pri insektih spodbujajo materinski

nagon. Raziskave so pokazale, da si pri razpoznavanju potomstva mravlje ne pomagajo ne z vidom ne z vonjem, temveč se ravnaajo zgolj po feromonih. Če teh kemikalij ni, mravlje, sicer znane kot zveste čuvarke svojih ličink, nenadoma povsem izgube vsako zanimanje zanje.

Vlogo feromonov pri sesalcih so šele začeli raziskovati, nedvomno pa te kemikalije vsaj pri nekaterih vrstah najdemo tudi pri opazovanju nemišev, ki imajo »anten« za sprejemanje takih sporočil na tipalkah na glavi in so lahko dostopne Na te tipalke so znanstveniki pritrili drobne elektrode in z njimi merili električne impulze, nastale pod vplivom feromonov. Rezultat tega za mudnega dela pa je za zdaj zgolj domneva, da se molekule »sprejemnikov« odzivajo na sporočilo, posredovano po kemični poti, le tedaj, če so molekule posredovane kemikalije prave vrste. Vse to bi lahko najbolj preprosto preverili s ključavnico, ki jo odpre le pravi ključ.

Antena na tipalkah

Pri ugotavljanju, kako delujejo feromoni na tistega, kateremu je sporočilo namenjeno, so znanstveniki še naprej prišli pri opazovanju nočnih metuljev, ki imajo »anten« za sprejemanje takih sporočil na tipalkah na glavi in so lahko dostopne Na te tipalke so znanstveniki pritrili drobne elektrode in z njimi merili električne impulze, nastale pod vplivom feromonov. Rezultat tega za mudnega dela pa je za zdaj zgolj domneva, da se molekule »sprejemnikov« odzivajo na sporočilo, posredovano po kemični poti, le tedaj, če so molekule posredovane kemikalije prave vrste. Vse to bi lahko najbolj preprosto preverili s ključavnico, ki jo odpre le pravi ključ.

Vina ne bo manj

Toča na obali ni naredila prevelike škode, čež je pomagal

KOPER, julija — Čeprav je kazalo, da bo nedeljsko neurje s točo kmetstvu na obali povzročilo veliko škodo, pri delki v resnici niso bili preveč prizadeti.

Na vinorodnih področjih od Debelog ribiča do Dekanov, Bertokov in Prad je toča poškodovala od 8 do 15 odstotkov grozdja, bolj pa so bili prizadeti vinogradi na Črnokalskem območju, kjer je uničenega od 25 do 30 odstotkov pridelka. Kljub toči bo letina še vedno dobra, saj je dež koristil preostalemu grozdju. Trte bi se potrebovale dežja, prav tako pa bi dež koristil paračičniku, kumarju, fižolu in drugi zelenjavi. Neurje teh kultur skorajda ni prizadelo, prav tako pa večje škode ni utrpelo sadno drevo.

DUSAN GRČA

Vročiči Beograd

Leta 1921 je živo srebro skočilo na 42 stopinj — 90 dni brez dežja v letu 1946 — Bo tudi september kot avgust?

BEograd, julija — Gospod Celzjus bi za minul teden dejal: običajni julijski dnevi saj 36 stopinj v senci ni zadnja možnost tega cenjenega znanstvenika. Če mu je že uspelo iznajti toplomer in da se po njegovem imenu merijo temperature na svetu, mu je treba verjeti. Čeprav smo bili v najbolj vročih dneh pripravljeni:

● Potovati na severni tečaj, letovati s pingvini, spati v kadi, kositi v hladilniku, pogovarjati se na dnu Save.

● Te dneve s pasjo vročino razglasiš za začetek »konca sveta«.

Meteorološki podatki pa bodo »vsekakor« ohladili naše vroče spomine, češ da ne pomnimo tako vročega julija. Naš znanec Boris Koljević, meteorološki amater, ima številne letne dobe zapisane na papirjih, načrtarja ma poletja in zime, stare 70 in tudi več let.

Morda se bo kak Beogradčan spomnil poletja leta 1921. Tisti, ki se ga ne spominja, jo, naj vedo:

Najtoplejši val v našem stoletju je bil ravno v tem letu. Začel se je 25. julija in je trajal do 14. avgusta, ko se je živo srebro povzpelo v senci kar na 42 stopinj. Polne tri tedne nesnosne, ne-

prestane vročine brez enega oblaka, z najvišjimi povprečnimi temperaturami od 37 do 38 stopinj, ponoči pa je bilo 20 stopinj nad ničlo. Od 10. junija do 31. avgusta leta 1928 je bila prav tako nesnosna vročina. V dveh mesecih je padlo 10 litrov dežja na kvadratni meter. Saharal!

V zadnjih 200 letih ni bilo poletja, kakršno je bilo leta 1946. Začelo se je 10. julija, končalo pa 9. septembra.

Borisov grafikon kaže, da bodo po tej majhni »ohladitvi« znova prišli vroči dnevi, ki bodo z neznatnimi spremembami trajali do konca avgusta. V septembru se bo poletje ujemalo s kolektorjem: imeli bomo lepo in stabilno vreme do 21. septembra. To bo nadaljevanje avgusta z dnevnimi temperaturami od 25 do 30 stopinj in z nočnimi od 15 do 20, objavlja Boris Koljević.

Z. MARKOVIC

BERITE

PRIMORSKI DNEVNIK

BERITE

Zelena luč za naftovod

Podpis pogodbe za naftovod od Reke do Pančeva in Lendave

SARAJEVO, julija (Tanjug) — V Sarajevu so v sredo predstavili za grebske INE, Energoinvesta iz Sarajeva in Naftagasa iz Novoga Sada podpisali pogodbo o gradnji in uporabi jugoslovanskega naftovoda.

Tako je prižgana zelena luč za gradnjo naftovoda na relaciji Rijek (zaliv) — Sisak — Bosanski Brod — Novi Sad — Pančevo z odcepom do jugoslovansko-madžarske meje in priključkom do Lendave.

Naftovod naj bi začel delovati leta 1976, veljal pa bo 200 milijonov dolarjev.

Potovanje v čas otroštva

Hipnoza ni magija — Spoznanje psihologa Olega Tikhomirova — Kaj meni o ugotovitvi, da možgani med spanjem oddajajo alfa, v hipnotičnem stanju pa beta žarke?

To je prvi izmed več pogovorov z znanstveniki-zdravniki in psihologi, ki smo jih v začetku julija opravili v starodavnem švedskem univerzitetnem mestu Uppsali, ko je tam trajal 6. mednarodni kongres za hipnozo. Dr. Oleg Tikhomirov, profesor psihologije na moskovski univerzi in sodelavec inštituta za psihologijo sovjetske akademije znanosti, je bil na uppsalskem kongresu ugleden in na manj formalnih, strokovnih sestankih, tako imenovanih pogovorih, zelo poslušan gost.

Njegovo znanstveno delo o analizi tako imenovane »dobe vrnitve«, ki ga je opravil skupaj s psihiatrom Raikovim, (vendar pa Raikova ni bilo v Uppsali) in ki ga je predstavljal na kongresu, je zbudilo veliko pozornost. O pojavu, ki ga proučuje profesor Tikhomirov, bo v našem članku kasneje več govora. Zdjaj naj pojasnimo, da se more v hipnozi z ustrezno sugestijo odrasel človek vrniti v svoja najbolj rana otroška leta. Stopnja njegovega mišljenja in vedenja, ki se tedaj pokaže pri njem, sta značilna za resnično otroško starost.

Hipnoza analizira

Slojčno je znano, da je Sovjetska zveza kar zadeva znanstveno proučevanje hipnoze in njeno uporabo zelo visoko na svetovni lestevici. Sam dr. Oleg Tikhomirov pravi, da uporablja v SZ hipnozo kot tehniko na mnogih področjih in da je eno od teh področij zelo množična klinična aplikacija v psihoterapiji. V ta namen imajo v ustreznih zdravstvenih zavodih urejeno praktično službo, službo za hipnoterapijo, bi dopolnili sami. »Mi nimamo posebnih inštitutov za hipnozo«, pripoveduje dr. Oleg Tikhomirov, »pač pa so raziskave hipnoze zajete v dru-

gih inštitutih, kot so na primer psihiatrični, fiziološki in psihološki inštituti. Mislim, da je tako prav, kajti s tem hipnozo ne ločujemo od drugih področij znanosti, od psihologije, psihiatrije, fiziologije itd., ki pa so z njo zelo tesno povezane. Prej sem govoril o uporabi hipnoze v psihoterapiji. Naj zdaj povem, da nas hipnoza v tem trenutku posebno zanima kot orodje v eksperimentalni psihologiji, kajti obstaja še tradicionalna močna zveza med problemom hipnoze in nekaterimi starimi, klasičnimi problemi psihologije in celo filozofije. Za primer navajam probleme podzavestnega, motivacijske (človek kot kreativno bitje, op. p.), razpoloženskega stanja et cetera. V laboratorijih na moskovski univerzi smo posegli na področje, kjer se ne ukvarjamo več zgolj z raziskavami hipnoze, ampak uporabljamo hipnozo že kot tehniko. V mojem lastnem laboratoriju skušam uporabljati tehniko hipnotiziranja tudi za analiziranje mentalne aktivnosti. Tu pa, vidite, tiči razlog oziroma odgovor, zakaj se sam tako zanimam za »regression age phenomena« (vrnitev v prejšnja, otroška leta) in za možnosti, da bi v hipnotičnem stanju povečali človeško kreativnost. Moj poseben interes pa je osredotočen še na razumevanje narave hipnoze,«

Selekcija globlin

Skušati razumeti naravo hipnoze, to je verjetno zelo pomemben študij, kajti danes praktično takorekoč nihče ne ve, kaj hipnoza v svojem bistvu pravzaprav je, ali ni tako?

»Da, zlasti, ker imajo klinični delavci toliko praktičnih opravil, da včasih nimajo niti časa bolj razmišljati o tem, kaj hipnoza je. Hipnozo sicer uporabljajo, ne vedo pa včasih, kako leta v bistvu deluje, na kakšen način deluje. Razširjeno je splošno mnenje, da je hipnoza nasproti odušnemu stanju kot stanje spanja. Tako mnenje je posebno ob klasičnem zakonu Pavlova. Pavlov sam je to stanje nazival ne kot polno spanje ampak delno spanje. Sedaj pa bomo skušali razložiti fenomen hipnoze globlje. Torej, imamo različne oblike hipnotičnih stanj.« Hipnotično stanje kot spanje, ali stanje, ki je podobno spanju, to je samo ena od oblik hipnotičnega stanja. Nadalje pa obstaja pri odraslih ali starejših osebah možnost, da so le-ti med hipnozo v aktivnem stanju in da se toda med njihovo vedenje zelo kompleksno izpopolnijo, razumete? Za mene osebo je zelo pomembno vprašanje povečati učinkovitost človeške aktivnosti med hipnozo. To povečanje pa bi bilo nemogoče, če bi sledili zgolj teoriji spanja, namreč teoriji, da je hipnoza kot spanje. Prva pot po kateri je moč priti do globljega razumevanja narave hipnoze, je, da poskušamo najprej odkriti različne oblike hipnoze, o čemer bomo malce kasneje še nekaj rekli, in pa, da skušamo odkriti tako imenovano aktivno hipnozo, to pa je hipnotično stanje, ki ga bomo uporabili v danem primeru.«

Igralci mladosti

Tukaj, v Uppsali ste ob pojavu »dobe vrnitve« omenjali resnico in igro, kaj je to?

»Da, naslednja točka mojega delovanja je eksperimentalni pristop. V svojem poročilu na kongresu sem povedal nekatera dejstva v zvezi s pojavom dobe vrnitve. Ta pojav je sicer že dolgo znan iz literature o hipnozi. S tem mislim na fenomen, da se subjekt v hipnotičnem stanju lahko svedri, da je star 5 ali 6 let in da leta tedaj tudi pokaže simptome, ki so značilni za obnašanje otroka v tej starosti. Dolgo časa se je na področju hipnologije bila polemika, ali gre za dejansko spremembo mentalnih procesov, ali pa subjekt v hipnozi to spremembo samo igrajo, oz. jo samo simulirajo in se tedaj zgolj pretvarjajo in tako ustvarjajo vtis, da so v otroški dobi. Vendar pa je bilo v obeh pristopih, v obeh gledanjih, nekaj zelo nesprotujočega. Mi smo opravili v laboratorijih nekatere eksperimente, ki pa so pokazali, da je možno oboje, igranje, prav tako pa tudi dejanska sprememba mentalnih procesov, ki ustrezajo starosti, v katero se je subjekt povrnil, pod vplivom sugestije seveda. Mi potencialno sedaj podpiramo hipotezo, da sta realnost spremembe, ali oponašanje (igranje) te spremembe, odvisna od globline hipnotičnega stanja. Globlina je tukaj sploh zelo pomembna stvar. Mene je zelo zanimalo, kako globoko so lahko reakcije, kako globoko je moč iti v tej, opisani smeri, kajti navedbe v svetovni literaturi so zelo nasprotujoče. Zelo sem bil vesel, vam moram povedati, ko je po mojem predavanju stopil k meni doktor Čerčok iz Francije, zelo priznan hipnolog, in mi dejal: Moram čestitati ruskim kolegom, ker so razrešili zelo star, klasičen in težaven problem na tem področju. Zdjaj bom lahko z veseljem sporočil svojim kolegom v Moskvi, da so naša spoznanja potrdili tudi drugi avtorji. Zdjaj se bomo lahko lotili še globljih proučevanj tega fenomena.«

Možganski žarki

Nas tukaj še vedno zanima globoka narava hipnotičnega stanja in vas zategadelj vprašujemo, kaj mislite o pred leti v strokovni literaturi objavljeni ugotovitvi, da oddajajo človeški možgani med spanjem valovanje alfa žarkov, v hipnotičnem stanju pa valovanje žarkov beta?

»Pri nas, v naših laboratorijih, smo opravili še drugačne poskuse. Odkrili smo možgansko aktivnost tipa delta, torej valove tipa delta. Te rezultate smo dobili, ko smo subjektu sugerirali, naj se povrne v zelo mlado dobo, v otroška leta, ko smo upora-

bili povratno metodo, o kateri sem vam že govoril. Potem smo se posvetovali z otroškimi zdravniki, ki so dolgo proučevali otroke, novorojenčke, valovno aktivnost njihovih možganov. In ti so nam povedali, da je valovna aktivnost, ki smo jo našli pri našem subjektu, popolnoma enaka možganski valovni aktivnosti, kakršna nastopa v resnični otroški dobi, torej pri pravih otrocih.«

Ali lahko ta pojav razložite?

»Doslej še nimam razloga za razumevanje tega dejstva, toda rezultat je bil napisan, prikazan na tem kongresu. To je res zelo dober izsledok, da je mogoče v globokem hipnotičnem stanju ustvariti spominsko spremembo, da ustvariti celo značilno aktivnost dobe, v katero se je subjekt povrnil, in ta aktivnost je, ponavljam, docela enaka otroški aktivnosti. Nekaj takega pa se ne more zgoditi kar samo od sebe, posebno pa ne brez ustrezne vaje. Tako, to je zame dokaz realne možnosti za resnično zamenjavo, resnično spremembo, ki ustreza starosti, ki jo sugeriramo. Poglejte, če uporabljamo tukaj za dokaz resnice samo inteligenčni test, je tako, da mu nekateri ljudje verjamejo, verjamejo, da je resnično, kar kaže, drugi pa trdijo, da je to imitacija. Toda, ali je mogoče imitirati deita tip možganske aktivnosti, oziroma, kako imitirati valovanje tipa delta? Res ne vem, kako bi bilo kaj takega mogoče oponašati.«

Potemtakem je zaenkrat poglavito, da veste za fenomen?

»Da, nadaljeval bom s proučevanjem tega pojava. Sodeloval bom z znanimi specialisti, kako se izpeljati eksperiment »dobe vrnitve«, torej vrnitve odraslega človeka v njegovo zgodnja otroška leta in kakšna konkretna znamenja so se tedaj kazala?«

Otroški jok zrelih

Zdjaj pa še to, Ali nam lahko neposredno razložite, kako ste izpeljali eksperiment »dobe vrnitve«, torej vrnitve odraslega človeka v njegovo zgodnja otroška leta in kakšna konkretna znamenja so se tedaj kazala?

»Mi pristopamo k problemu realne sugestije v hipnotičnem stanju tako, da prouče-

vanja povezujemo z analiziranjem same narave hipnotičnega pojava. Poznamo troje različnih hipnotičnih stanj (stanj ambivalentnih stadijev), ki se razlikujejo po globini sprememb v psiholoških in fizioloških procesih. V tretji varianti hipnoze, oziroma v varianti, ki nas tukaj zanima, kjer, kot že veste, sugeriramo vrnitev v zgodnja otroška leta, smo med poskusi zelo jasno opazili nesinhrono premikanje očesnih zrkel in močnejši pri pravih otrocih. Nadalje se je pojavil otroški jok, pa refleks po sesanju in tako imenovani Babinskiyev simptom (ob sčepetanju odličen nožnih palcev navzgor pri zelo majhnih otrocih in v patoloških primerih). Subjekti niso reagirali, če smo jim ukazali, naj odprejo oči, prav tako niso odgovarjali na vprašanja. Na svetle predmete, ki smo jih prinesli k njihovim obrazom, se njihove oči niso osredotočile. Na EEG (elektroencefalograf) smo zaznavali valove tipa delta, ki sem vam jih že omenil, z več kot tremi cikli na sekundo in visoko amplitudo. Ti valovni diagrami se niso razlikovali od valovnih diagramov 5-letnega otroka. V to starost pa je subjekt s pomočjo sugestije v hipnozi tudi povrnil. Na to smo raziskali inteligenčno aktivnost teh subjektov. Subjektom smo dali naslednje naloge: opis slike, označitev pojmov, nadalje nekaj primerov, kako domnevo in sprejeto pojem sorodnika (brat, sestra itd.), kako jih nanje veže spomin. Rešitve nalog so bile tipne za otroka, starega 5 do 6 let. Tako subjekti, ki so imeli brata, niso gledali nanj kot na brata. Pri prelivanju tekočine iz ene posode v drugo posodo (različne oblike op. p.) so sklepali, da se je s tem spreminjala tudi prostornina vode. Ko so opisovali slike, so samo natevali predmete, narisane na sliki.«

Zelo zanimivo. Potemtakem simuliranje ali igranje vrnitve v čas otroških let izgleda, čim globlje je hipnotično stanje, ter ga v največji globini nadomesti popolna resničnost, ali ni tako?

PRIMOŽ ŽAGAR

Prihodnjič: »Primerjajte se z El Grecom!«

